

Европейски съд по правата на човека

Колоца срещу Италия (Colozza v. Italy)

Жалба № 9317/81

Решение от 12 февруари 1985 г.

(резюме) *

Чл. 6, т. 1: право на всяко лице, при наличието на наказателно обвинение срещу него, делото му да бъде гледано от съд, с негово участие

Макар и това да не е изрично формулирано в точка 1 на чл. 6, от предмета и целта на тази разпоредба като цяло може да се направи изводът, че всеки “обвинен в извършването на престъпление” има правото да участва в гледането на неговото дело. Когато вътрешното законодателство предвижда процесът да бъде воден въпреки отсъствието на такова лице, то същото, щом узнае за производството, би трябвало да може да получи ново произнасяне по съществото на обвинението от съд, след като последният гледа делото му.

Факти по делото

На 20 юни 1972 г. полицията изпратила доклад до прокуратурата в Рим, в който се твърдяло, че жалбоподателят е извършил няколко престъпления, включително измама. В него се казвало, че заподозреният не е бил разпитан, тъй като не е бил открит на адреса си. Съдия-следователят изпратил “съдебно известие” до жалбоподателя, с което го уведомявал за образуваното наказателно производство срещу него. Съдебният призовкар направил неуспешен опит да връчи известието на г-н Колоца на вписания в регистъра на населението адрес, тъй като той го бил напуснал, без да уведоми общината за новия си адрес. Междувременно, при подновяването на шофьорската си книжка през септември 1973 г., г-н Колоца дал като свой настоящ адрес този, вписан в Регистъра на населението. На 14 ноември 1973 г., след няколко неуспешни проверки на последния адрес, съдия-следователят установил, че обвиняемият не може да бъде намерен, назначил служебен защитник и продължил разследването. На 12 ноември 1974 г., 30 май и 3 юни 1975 г., съдия-следователят издал три заповеди за задържане, които не били изпълнени, защото компетентните власти все още не знаели къде живее г-н Колоца. От този момент той бил считан за лице, което съзнателно се укрива от изпълнението на съдебна заповед.

Жалбоподателят бил предаден на съд. Първото заседание на районния съд в Рим било насрочено за 6 май 1976 г., но служебният защитник на подсъдимия не се явил, макар и да бил уведомен чрез призовка. Съдът назначил друг защитник и

. * Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

отложил заседанието за 26 ноември. На тази дата бил официално назначен нов адвокат, тъй като не се явил назначеният през май. Съдът отложил делото и го разгледал на 17 декември 1976 г., след като назначил по време на заседанието друг служебен защитник. Г-н Колоца бил осъден на шест години затвор и глоба. Присъдата била депозирана в деловодството на 29 декември 1976 г. и копие от нея било връчено на адвоката. Тъй като не последвало обжалване, тя влязла в сила на 16 януари 1977 г.

На 20 май 1977 г. прокуратурата издала заповед за арест. Жалбоподателят бил арестуван в дома си в Рим на 24 септември същата година. На следващия ден той обжалвал заповедта и в същото време подал “закъсняла жалба” срещу присъдата. (Според италианската съдебна практика такава жалба могат да подадат лица, които считат, че не са редовно уведомени за присъдата, като срокът за обжалване се брои от узнаването ѝ.) Районният съд оставил без уважение жалбата срещу заповедта за арест и наредил документите да бъдат изпратени на Апелативния съд в Рим, който да се произнесе по “закъснялата жалба”. Г-н Колоца твърдял, че неправилно е бил обявен за *"latitante"* (според италианския НПК – лице, което съзнателно се укрива, за да избегне задържането си) и че поради това призоваването му и уведомяването му за постановената присъда са невалидни. Той твърдял, че адресът му в хотела, където се преместил да живее, бил добре известен и на полицията, и на прокуратурата, които му били връчвали там други книжа. Апелативният съд изслушал г-н Колоца и по съществото на делото, и във връзка с оплакването му, че е бил третиран като *"latitante"*. Апелативният прокурор също поддържал становището, че г-н Колоца не е трябвало да бъде считан за *"latitante"*. Съдът постановил, че “закъснялата жалба” е недопустима, поради пропускане на срока, в който е трябвало да бъдат изложени мотивите към нея. Г-н Колоца подал жалба пред Касационния съд, но тя била отхвърлена. В решението си съдът приел, че апелативният съд неправилно не е допуснал “закъснялата жалба” – той трябвало първо да установи дали, както е твърдял жалбоподателят, процедурата пред първата инстанция е била опорочена. Касационният съд обаче не намерил такъв дефект – според него г-н Колоца правилно бил обявен първо за *"irreperibile"* (според италианския НПК – човек с неизвестно местожителство, на когото поради това не може да бъде връчен документ за започването на наказателно преследване срещу него), а след това и за *"latitante"*. Той приел жалбата за просрочена, тъй като била подадена след влизане в сила на обжалваната присъда.

Резюме на решението на Европейския съд

“На заседанието пред Съда адвокатите на жалбоподателя твърдят нарушение на т. 3, б. “а” на чл. 6. Съдът напомня, че гаранциите, съдържащи се в т. 3 на чл. 6, са част от съставните елементи на общото понятие за “справедлив процес”.

При обстоятелствата по делото Съдът, макар и да взема под внимание и тези гаранции, счита, че трябва да разгледа жалбата на базата на точка 1, която разпорежда: “Всяко лице, ... при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо ... гледане на неговото дело ... от ... съд”. Основният въпрос е дали съчетаването на процедурата за уведомяване на лице с неизвестно местожителство (*irreperibile*), с тази на производството в отсъствие на подсъдимия – по реда приложим за *"latitanti"* – е лишило г-н Колоца от така гарантираното му право.

Макар и това не е изрично формулирано в точка 1 на чл. 6, от предмета и целта на тази разпоредба като цяло може да се направи изводът, че всеки “обвинен в извършването на престъпление” има правото да участва в гледането на неговото дело. Нещо повече, букви “с”, “d” и “е” на точка 3 гарантират на “всяко лице, обвинено в криминално престъпление”, правото “да се защитава лично”, “да участва в разпита или да изисква разпит на свидетели” и “да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда”, и е трудно да си представим как той би ползвал тези си права, ако не присъства при гледането на делото. По настоящето дело не е необходимо Съдът да разглежда въпроса кога и при какви условия един подсъдим може да се откаже от упражняването на правото си да присъства на гледането на делото му, тъй като според установената практика на Съда, отказът от упражняване на право, гарантирано от Конвенцията, трябва да бъде установен по недвусмислен начин. В настоящия случай не се касае за обвиняем, който е бил лично уведомен и, който, след като е бил осведомен по този начин за основанията за обвинението, изрично е отказал да упражни правото си да присъства и да се защитава сам. Италианските власти, като изхождат от статута на *"latitante"*, за какъвто те са приели г-н Колоца, позовавайки се единствено на една презумпция, твърдят, че е налице такъв отказ.

Според Съда тази презумпция не дава достатъчно основание за подобен извод. Фактите по делото не сочат жалбоподателят да е имал каквато и да е представа, че срещу него е било образувано наказателно производство – просто се е приело, че той е уведомен за действията на властите, чрез депозирането на съобщенията, първоначално в деловодството на следствието, а впоследствие в деловодството на съда. Освен това, направените опити да бъде открит са били недостатъчни. Тук Съдът обръща особено внимание на факта, че съответните служби на прокуратурата и на полицията в Рим са успели да открият новия адрес на г-н Колоца по повод друго наказателно производство, което означава, че е било възможно той да бъде намерен, въпреки че не е имало, както се оправдава правителството, специална база данни. Така установената от Съда фактическа обстановка трудно може да се съчетае със старанието, което договарящите се държави трябва да полагат, за да обезпечат по един ефективен начин упражнението на правата, гарантирани от чл. 6.

В заключение, материалите по делото не сочат г-н Колоца да се е отказал от упражняването на правото си да присъства и да се защитава или да се е опитвал да се укрие от правосъдието. Поради това не е необходимо да се разглежда въпросът дали обвинението в престъпление, който действително се укрива, по този начин се отказва от упражнението на въпросните права.”

“Когато вътрешното законодателство предвижда процесът да бъде воден въпреки отсъствието на “лице, обвинено в криминално престъпление”, намиращо се в същото положение като г-н Колоца, то това лице, щом узнае за производството, би трябвало да може да получи ново произнасяне по съществото на обвинението от съд, след като последният гледа делото му. Договарящите се държави имат широка дискреция при избора на средства, осигуряващи съобразяването на техните правни системи с изискванията на чл. 6, т. 1 в това отношение. Задачата на Съда не е да указва тези средства на държавата, а да реши дали е постигнат резултатът, изискван от Конвенцията. За тази цел трябва да се докаже, че предлаганите от вътрешното законодателство средства са ефикасни и не бива да се оставя в тежест на “обвинения в криминално престъпление”, намиращ

се в положението на г-н Колоца, да доказва, че не се е опитвал да се укрие от правосъдието или че неговото отсъствие се е дължало на форсмажор.

Според италианската съдебна практика жалбоподателят е имал правото да подаде “закъсняла жалба” и го е сторил. Това средство обаче не удовлетворява критериите, споменати по-горе. Съдът, който разглежда жалбата, може да се произнесе по фактическите и правните въпроси, свързани със съществуването на наказателното обвинение, само ако установи, че съответните власти не са се съобразили с правилата за обявяване на един обвиняем за “*latitante*” или за начина на връчване на документи по време на производството. Освен това, в тежест на засегнатото лице е да докаже, че не се е опитвало да се укрие от правосъдието. В настоящия случай нито апелативният, нито касационният съд са поправили твърдяното нарушение (...). Така делото на г-н Колоца в крайна сметка не е било гледано в негово присъствие от “съд”, който да е компетентен да се произнесе по всички аспекти на съществуването му.

Според правителството, жалбоподателят сам е отговорен за това развитие на делото, защото нито е уведомил общината за промяната на адреса си, нито, след като вече е бил признат за “*latitante*”, е посочил адрес за връчване на книжа, нито се е предал на властите. Съдът не вижда как г-н Колоца би могъл да направи някое от тези неща, тъй като по делото не е установено той да е бил уведомен по какъвто и да е начин за започналото срещу него производство. Пропускът му да уведоми общината не е нищо повече от едно административно нарушение. Италианските власти са му отдали очевидно несъразмерно голямо значение, като се има предвид важното място, което правото на справедлив процес заема в едно демократично общество, по смисъла на Конвенцията. Налице е следователно нарушение на изискванията на чл. 6, т. 1.”¹

На основание чл. 50, Съдът присъжда на вдовицата на жалбоподателя 6 000 000 лири обезщетение за имуществените и неимуществени вреди, претърпени в резултат на това, че той е излежал голямата част от присъдата – около 6 години.

¹ Решението е единодушно.